

## ЖИТТЄТВОРЧІСТЬ АНАТОЛІЯ МАЦІЯКИ ЯК ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ БАНДУРНОЇ ТРАДИЦІЇ

Оляна-Квітослава Созанська

Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка

### Анотація

*Мета статті* — проаналізувати становлення оригінального композиторського стилю українського бандуриста, композитора Анатолія Маціяки та систематизувати його творчу спадщину. *Методологія дослідження*. У процесі дослідження для розкриття представленої проблематики використали такі методи: біографічний та хронологічний (вивчення життєвого й творчого шляху); історичний (визначення ролі соціокультурних обставин доби у становленні та формуванні особистості митця); аналітичний та структурно-логічний (осмислення специфіки напрямів діяльності). *Результати*. Творчість Анатолія Маціяки своєю своєрідністю, професіоналізмом та невпинним зверненням до народного інструмента — бандури — яскраво репрезентує національну самобутність української музики кінця минулого століття. Саме його значний внесок в оригінальний бандурний репертуар ставить композитора на один щабель із тими творцями українського мистецтва, які перед усім працювали над збереженням національної ідентичності музичної культури України. Завдяки відкриттю досі невідомих сторінок творчості митця можна з певністю стверджувати, що Анатолій Маціяка — професіонал, чий музичний спадок, безсумнівно, заслуговує того, аби згадуватися на рівні з творчістю професійних композиторів. *Наукова новизна*. На сьогодні вперше ґрунтовно розглянуто життєвий шлях та творчість Анатолія Маціяки, здійснено аналіз основних віх його творчої спадщини й стилю та складено найповніший перелік творів композитора.

*Ключові слова*: Анатолій Маціяка; бандура; український композитор; Національна заслужена капела бандуристів України імені Г. Майбороди; перший концерт для бандури з оркестром

### Для цитування

Созанська, О.-К. (2022). Життєтворчість Анатолія Маціяки як феномен української бандурної традиції. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 47, 94-101. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.47.2022.269593>

## ВСТУП

Становлення бандури як повноцінного академічного інструмента інспірує діяльність композиторів, виконавців, педагогів, дослідників, які сприяють подальшому розвитку професійного бандурного мистецтва та формуванню концертного й дидактичного репертуару бандуриста. Саме ХХ століття ознаменоване новим етапом розвит-

ку бандурного мистецтва та появою багатьох визначних постатей у фольклорно-академічному виконавстві й творчості. Неймовірно, але століття, в якому були фізично знищені численні носії автентичної кобзарської традиції та видатні особистості, пов'язані з давнім українським інструментом (йдеться про розстріляний з'їзд кобзарів і Гната Хоткевича<sup>1</sup>), позначене появою перших дослідницьких наукових праць із історії бандури,

<sup>1</sup> Гнат Мартинович Хоткевич (1877–1938) — український письменник, історик, бандурист, композитор, мистецтвознавець, етнограф, педагог, театральний і громадсько-політичний діяч.

підручників гри на цьому інструменті, навчальних посібників, репертуарних збірників тощо. Однак, окрім найвидатніших та найчастіше досліджуваних постатей, існують ті, чиї імена лише зрідка трапляються в професійній мистецькій літературі, а праці всього їхнього життя залишаються невідомими. До таких, передчасно забутих та ще, практично, не відкритих загалу талановитих митців зовсім недавнього етапу розвитку бандурного мистецтва належить Анатолій Дмитрович Маціяка.

## АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Донедавна постать бандуриста та композитора Анатолія Маціяки залишалася повноцінно не відкритою загалу. Були здійснені окремі дослідження його біографії та творчості в процесі підготовки до видання збірок творів композитора для бандури «Акварелі» Л. Мандзюк (2008) та «Дитячий альбом» О. Созанським (2017). Також ім'я митця побіжно згадується у праці Л. Яценка (1970) про Національну заслужену капелу бандуристів України імені Г. Майбороди та в енциклопедичному довіднику українських кобзарів і бандуристів, укладеному Б. Жеплинським та Д. Ковальчуком (2011). Це дослідження є першою ґрунтовною працею, яка охоплює весь життєвий та творчий шлях А. Маціяки.

**Мета статті** — проаналізувати становлення оригінального композиторського стилю українського бандуриста, композитора Анатолія Маціяки та систематизувати основні напрями його творчої спадщини.

## РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ



**Рис. 1.** Фото з особистого архіву А. Маціяки. Автор і рік фото не відомі.

«...Залишив я лиш твори задля вас, зі скромним ім'ям — Маціяка.»  
А. Маціяка

Анатолій Маціяка — бандурист, чий композиторський спадок захоплює своєю багатогранністю (Рис. 1). Природно, що саме бандура є тією золотою ниткою, що пронизує всю творчість Маціяки, яка, проте, виходить далеко за межі лише одного інструмента.

У музичній спадщині композитора, окрім творів для банду-

ри, є також композиції для симфонічного оркестру, хору, ансамблів малих форм, різних солюючих інструментів та голосу в супроводі фортепіано. Його твори впізнавані, натхненні, надзвичайно проникливі та емоційні. Усі вони написані на високому професійному рівні, попри те, що спеціальної композиторської освіти митець не мав.

Бандурист, композитор, диригент та педагог Анатолій Дмитрович Маціяка народився 5 січня 1934 р. (за паспортом, а насправді — 5 травня 1932 р.) на станції Григорівка Дмитрівського (тепер частина Бахмацького) району Чернігівської області в сім'ї залізничника (Мандзюк, 2008). Зростав ще з трьома братами: старші — Борис і Олекса та молодший — Леонід. «Хоч у сім'ї професійних музикантів не було, батько та брати вміли грати на інструментах, що були вдома: домра, гітара, скрипка. Бандура теж була, але на ній ніхто не грав...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017). Уже після війни сім'я переїхала до міста Бахмач. Згадуючи про свій перший досвід гри на бандурі, Анатолій Маціяка розповідав про те, як додому на батькове запрошення завітав бандурист, який настроїв їхню бандуру, показав юнакові, як грати та навчив пісні «Ой, за гаєм, гаєм»: «Через місяць цей чоловік приїхав знову, а я вже підібрав усі пісні, що він грав...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017).

З 1948 р. навчався у Київському державному музичному училищі імені Р.М. Глієра<sup>2</sup> за двома спеціальностями: хорове диригування — клас Г. Й. Ткаченко та бандура — клас В. А. Кабачка<sup>3</sup> (музико-теоретичних дисциплін навчався у П.І. Майбороди). «Поїхали ми з татом до Києва, проходили повз музичне училище, а там якраз вступні екзаменати були. Ми зайшли подивитися, дізнатися що і як, а мене раптом покликали наступним здавати. Бандури ми з собою, звісно, не мали, тому я не міг показати, що вмію трохи грати. Мене прослухали й зарахували на хорове диригування. А потім взяв собі ще другу спеціальність — бандуру» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017).

Про те, як почав писати твори, композитор розповідав в інтерв'ю: «Усе почалося ще з училища, адже там треба було писати оркестровки та аранжування» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017). Ймовірно, не останнім стимулом до перших спроб пера були природна цікавість та спостереження за тим, як поміж занять в училищі відомий український композитор Платон Майборода постійно щось на ходу записував на нотному папері: «Це мене здивувало. Майборода писав,

<sup>2</sup> Тепер Київська муніципальна академія музики імені Р. М. Глієра.

<sup>3</sup> Володимир Андрійович Кабачок (1892–1958) — видатний Український бандурист, співак, диригент та педагог.

і я собі пісеньки пробував писати» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017).

Після закінчення училища Анатолій Дмитрович одразу ж вступив до Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського<sup>4</sup> знову ж за двома напрямками: диригентсько-хоровий — клас М. А. Прокопенка та оркестровий — клас В. А. Кабачка, а згодом — А. М. Бобиря. Ще коли був студентом, з 1955 по 1959 роки, на прохання свого викладача Володимира Кабачка навчав гри на бандурі в музичному училищі імені Р. М. Глієра. Окрім цього, з 1951 по 1959 рр. здобував практику, працюючи диригентом самодіяльної капели бандуристів при Київському медичному інституті імені акад. Богомольця, створив за цей час чимало інструментувань для колективу. Провчившись у консерваторії п'ять років, Анатолій Маціяка однак так і не одержав диплом про завершення навчання (1957 р.), адже не склав випускних іспитів: «Була тоді декада у Москві. Мене і ще двох хлопців взяли в оркестр хору Верьовки, і ми мали їхати з ними на концерти. Завідувач кафедри сказав, що державний можна здати наступного року. Проте, через рік мене запізно допустили до оркестру, ще й мав конфлікт із керівником, от і не склав іспиту... Думав довчитися у Ленінграді, навіть їздив туди на консультацію. Але не склалося...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017)

Зі спогадів колеги А. Маціяки Володимира Войта<sup>5</sup> з'ясувалося, що згодом видатний композитор та колега-викладач у кобзарській студії при Київській капелі бандуристів Віталій Кирейко настійливо пропонував допомогти із завершенням консерваторії, однак Анатолій Дмитрович через свою принциповість та скромність так і не пристав на це (2017а, Созанська).

Надалі свою професійну діяльність Анатолій Дмитрович Маціяка продовжив як диригент, концертмейстер та керівник оркестру Національної заслуженої капели бандуристів України імені Г. Майбороди (Жеплинський & Ковальчук, 2011; Яценко, 1970). «Треба було замінити товариша, що раптово виїхав за кордон — задиригувати оркестром капели на гастролях. Я не відмовив... все пройшло вдало, після чого Мінківський<sup>6</sup> сказав, що, повернувшись, оформить документи й візьме мене на роботу...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017). Чимало тогочасних учасників ко-

лективу з пошаною відгукуються про Анатолія Дмитровича, пригадуючи його тактовність, організованість та стриманість, що особливо відчувалися тоді, коли митець ставав за пульт диригента. У 1962 р. при капелі було відкрито студію для підготовки майбутніх учасників капели, де Маціяка викладав гру на бандурі аж до 1989 р. Спершу у студії навчали лише хлопців, а згодом — і дівчат. Саме там Анатолій Дмитрович познайомився зі своєю майбутньою дружиною Оленою Курнас (1947 р.н.). Згодом у них народилося двоє синів: Юрій та Сергій, однак сімейне щастя тривало не довго — у ще досить молодому віці жінці діагностували рак.

Надалі стає ще важче: смерть дружини, втрата роботи, дуже важке матеріальне становище. Урешті, усе це призвело до рішення Анатолія Маціяки повністю ізолюватися, обірвати будь-які зв'язки з мистецьким світом та практично припинити писати музику. Достоту відомо лише це: «Я вже більше 25-ти років нічим не займаюся. Сам собі так вирішив...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017).

Останні роки свого життя (аж до смерті композитора 10 квітня 2019 р. у віці 86 років) Анатолій Дмитрович мешкав у Києві разом зі своїм старшим сином Юрієм.

Аналізуючи композиторську творчість Анатолія Маціяки, можна визнати, що основним її стимулом був типовий для української ментальності кордоцентризм: «...я писав як серце каже, виливав емоції...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017). Виразним свідченням цьому є історія написання першого авторського твору: «Першим я написав «Експромт». Тоді, коли мене звільнили з училища, я пішов додому і взяв бандуру до рук... За три дні я закінчив» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017). Коли ж композитора розпитували щодо написання котрогось із творів, Анатолій Дмитрович відповідав: «...знав, що інші композитори мають цикли для дітей, сонати, романси для голосу й фортепіано, то чому я не можу мати?...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017). Те саме і з написанням концерту для бандури з оркестром: «Я бачив такі твори у репертуарі для інших інструментів, то й вирішив, що для бандури теж має бути написаний такий твір... Про те, чи вже існують певні зразки цього жанру для бандури,

<sup>4</sup> Тепер Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.

<sup>5</sup> Володимир Ілліч Войт (1942) — бандурист-співак, автор численних нотних видань для бандури, Заслужений артист України, соліст Національної заслуженої капели бандуристів України ім. Г. Майбороди, майстер бандур.

<sup>6</sup> Олександр Захарович Мінківський (1900–1979) — український хоровий диригент, педагог, Народний артист СРСР, художній керівник і головний диригент Національної заслуженої капели бандуристів України ім. Г. Майбороди (1946–1974 рр.).



я не знав...» (А. Маціяка, Особисте спілкування, 2017). Уже після смерті композитора, проводячи аналіз його рукописів, з'ясувалося, що його Концерт написаний у 1974 році (Рис. 2), і це на одинадцять років випереджає досі офіційно визнану дату написання першого концерту для бандури з оркестром Миколою Дремлюгою у 1985 році.



**Рис. 2.** Сторінки рукопису клавiру Концерту для бандури з оркестром із вказаним роком написання та підписом А. Маціяки. Джерело: з особистого архіву А. Маціяки. Скан О.-К. Созанська.

Зважаючи на те, що Анатолій Маціяка не мав спеціальної композиторської освіти, то неможливо остаточно встановити, що чи хто був тим основним фактором впливу та зразком для наслідування в процесі формування авторського стилю. Втім, дослідивши природу музичної мови та стилістики його творів, можливо простежити деякі закономірності. Анатолія Дмитровича можна сміливо віднести до продовжувачів лінії постромантизму в українському музичному мистецтві. Це підтверджується характерним для цього стилю зверненням до жанру мініатюри, яка превалює у творчості композитора. Сам же митець згадував свої ранні захоплення творчістю Костянтина Данькевича, Бориса Лятошинського, Петра

Чайковського та Сергія Рахманінова. Поодинокі особливості музичної мови цих видатних композиторів можна знайти у творчості А. Маціяки, до прикладу: глибинна емоційність, насичена фактура, що охоплює весь діапазон інструмента, тематична конфліктність, часте використання несподіваних гармонічних зворотів, важливість ритмічних побудов у динамізації музичної тканини та виявленні вольового начала (особлива любов до пунктиру). Більшість творів композитора мають цікаву колористичну гармонію та вельми диференційовану фактуру. А втім, саме мелодія, чуттєва і виразна, має провідну роль у кожному з творів митця, що ще раз підтверджує спостереження про кордоцентричну сутність його художнього мислення. І справді, притаманний українській пісенності мелодизм є характерною ознакою чи не усіх інструментальних творів Анатолія Маціяки. Кожен з них має виразну мелодію, яка деколи виведена у окрему мелодичну лінію, деколи вплетена у гармонічні структури, однак завжди помітна та легко запам'ятовується. Фольклоризм, що також трапляється в музичній мові митця як «музичний напрям, де відбувається звернення автора музики чи виконавця до фольклору, його елементів з метою їхньої гармонізації або переінтоновування» (Калениченко, 2009, с. 107), у творчості Анатолія Дмитровича зводиться до характерного його сприйняття в дусі романтичної традиції. У жодному зі своїх творів композитор не наводить цитат з фольклору, а лише використовує характерні ходи, настрої, лади чи мелодизми.

Зрозуміло, що Анатолій Дмитрович не зміг оминати впливу творчості тих українських композиторів, представників течії постромантизму, які творили оригінальну бандурну нототеку в той самий час (М. Дремлюга, А. Коломієць, К. Мясков, І. Шамо, В. Кирейко та ін.). Однак, на відміну від них, Анатолій Маціяка був бандуристом, тому, відповідно, писав свої бандурні композиції власне на цьому інструменті. Композитор, який пише музику для того чи іншого інструмента, просто повинен знатися на його специфічних виразових та технічно-віртуозних можливостях. І бандурна творчість А. Маціяки чи не найяскравішим чином це доводить (Відгук О. Герасименко, особисте спілкування, 2019). Яким би фактурно складним не був той чи інший його твір, автор настільки вдало й технічно зручно пише, що, в результаті створює певного роду музичну ілюзію: слухач захоплюється легкістю, з якою виконавець грає, здавалося б, надскладні пасажі, а бандурист тим часом без особливих труднощів виконує ці фрагменти. З іншого боку, твори Анатолія Маціяки дають можливість виконавцеві досягти достатньої професійної

вартісності, технічної досконалості, уміння музично мислити, правильно інтерпретувати авторський задум. Навіть ті виконавські труднощі, з якими виконавці стикаються у наймасштабніших полотнах композитора, що вимагають у бандуриста гри «на межі можливостей», лише допомагають відкрити неймовірні можливості бандури, її темброву багатогранність та збагатити виконавця величезним арсеналом технічних умінь.

Як уже згадувалося вище, досліджуючи творчу спадщину Анатолія Маціяки, бачимо, що композитор тяжів до жанру мініатюри. Саме інструментальні, написані переважно для бандури (за винятком невеликого ряду мініатюр для фортепіано та скрипки), вокальні та хорові твори цього жанру превалюють у творчості Анатолія Дмитровича. Нечисленними зверненнями до більш масштабних композицій є Симфонія №1 f-moll (1965 р.; незакінчена: 1 ч. та нариси 2 ч.), «Поема» («Ой не п'ються пива меди...») на слова Т. Шевченка для мішаного хору (1953 р.), Соната a-moll для бандури solo у 4-ох частинах (1983 р.) та Концерт для бандури з симфонічним оркестром у 2-ох частинах (1974 р. — клавір; у 2015 р. львівський музикознавець та композитор Роман Стельмашук написав оркестрування, і Концерт, як і було в первинному задумі — бандура в супроводі симфонічного оркестру, прозвучав 25 березня 2016 р. у виконанні заслуженого артиста України Олега Созанського в концертному залі імені М.І. Глінки Запорізької обласної філармонії).

У своїй бандурній творчості Анатолій Маціяка зміг охопити всі рівні володіння інструментом: «Дитячий альбом» — яскраві та різнохарактерні замальовки для зовсім юних, «Акварелі» — «вишукані й технічно складні п'єси для зрілих виконавців», Соната для бандури solo та Концерт для бандури з оркестром — «... полотна, які по праву можна вважати одними з найскладніших для виконання на бандурі» для досвідчених професіоналів-бандуристів (Созанський, 2017, с. 3). Соната та Концерт — безсумнівно кульмінація всієї композиторської спадщини Анатолія Маціяки. Вони вражають гострими гармонічно-ладовими зіставленнями, значним ускладненням музичної мови, ще більшим нагромадженням хроматизмів — відповідно активнішим використанням гри на верхньому ряді, набагато складнішою фактурою, загостреним «до межі» драматизмом, і це все разом узятє вимагає у виконавця «гри на межі можливостей». Винятковою рисою всіх інструментальних творів Анатолія Маціяки для бандури є їх написання безпосередньо на бандурі, саме тому вони щонайбільше демонструють усі темброві та технічні можливості інструмента. Окрім того, у тво-

рах А. Маціяки бандура розкриває своє особливе звучання, захоплює по-справжньому оркестровим викладом та колористикою. Попри повну «бандурність» музичної мови, то тут, то там відчувається характерне звучання певних оркестрових груп (дерев'яних, струнних чи навіть ударних). Однак, це зовсім не використання інструмента з метою звукозображальності. Навпаки, композитор доводить, що саме так різнобарвно може й має звучати бандура. Це її темброве багатство, яке, через обставини згадані вище, доволі часто залишається нерозкритим професійними композиторами. Анатолій Маціяка рішуче виходить за межі традиційних для бандури (без механізму зміни тональностей) тональностей G-dur та e-moll, ба навіть — уже розширеного кола тональностей для бандури з механізмом. У «Дитячому альбомі», написаному для юних бандуристів, які здебільшого використовують учнівські інструменти, композитор використовує тональність f-moll, що могло б спричинити певну складність виконання навіть на бандурі з механікою. Проте, у реальності виходить зворотне. Саме так не лише проявляється непересічний композиторський хист Анатолія Маціяки, а й ще раз підкреслюється специфічно бандурний виклад. Це перегукується з тим, наскільки вміло Гнат Хоткевич використовував усі технічні можливості своєї діатонічної бандури, що в мелодекламації «У тієї Катерини...» він майстерно проводить інструментальний вступ, невпинно модулюючи його в різні тональності. Попри технічну складність, інструментальні твори Анатолія Маціяки охоплюють і використовують увесь можливий спектр тембрів, фактур та штрихів, властивих саме бандурі. Таким чином, під час їхнього виконання бандурист має змогу краще осягнути всі можливості бандури та водночас значно вдосконалити володіння інструментом.

Водночас обробки Анатолієм Маціякою українських народних пісень та інструментування для оркестру Національної заслуженої капели бандуристів України імені Г. Майбороди характеризуються прозорістю фактури. Зі слів багаторічного члена капели та колеги Маціяки Андрія Чаюка, оркестрування композитора були високо професійними та вдалим: «Анатолій Дмитрович добре розумів, що капелянам буде складно грати дуже складний акомпанемент під час співу, що позначиться на якості виконання як першого, так і другого. Тому він писав власне супровід до вокалу дуже прозоро, збагачуючи складнішими технічними елементами лише програші...» (А. Чаюк, Особисте спілкування, 2017).

У музичній мові оркеструвань можна також відзначити, що бандура завжди залишається про-



відною, навіть попри те, що на час праці Анатолія Маціяки в капелі, у її оркестровому складі, окрім бандур, були два баяни та двоє цимбал. Багато з творів, оркестрованих А. Маціякою, залишаються в репертуарі колективу й сьогодні.

Серед творчості композитора окремою значною групою виділяються цикли романсів для голосу й фортепіано на слова Лесі Українки, Ліни Костенко та В. Кота. У музичній мові солоспівів автор вміло поєднує насиченість фактури своїх інструментальних творів та прозорість обробок народних пісень. Вокальна партія буквально вималювана словами та образним змістом поезії, підкреслена їхньою мелодекламаційною виразністю та ритмікою. Вокальні лінії в романсах вибудовані з неабиякою майстерністю, адже навіть при охопленні широкого діапазону, використанні різноманітних широких стрибків та тональних відхилень, що супроводжуються хроматизмами, вони зовсім не позбавлені вокальної зручності виконання. Цікавий факт — більшість творів цього жанру Анатолій Маціяка написав для високого жіночого голосу й лише декілька для низького жіночого чи чоловічого. Що ж до партії фортепіано, то вона має типовий пізньоромантичний характер лірики М. Лисенка, П. Чайковського чи С. Рахманінова. Дуже насичена фактура супроводу проте не сприймається як художня надмірність, а навпаки — суттєво збагачує саму вокальну лінію.

Як бачимо, композиторська спадщина бандуриста Анатолія Маціяки охоплює жанри, що далеко виходять за рамки лише бандурної творчості. Через певні обставини лише зовсім невелика частина його творчості до сьогодні була відкрита широкому загалу — два збірники мініатюр для бандури, Соната і Концерт (останні два через свою складність виконуються винятково рідко). Дуже часто композитор залишається недооціненим у час, коли він живе. Анатолій Маціяка, на жаль, один з тих митців, коли трагічна доля вплинула не лише на зміст його творчості, а й на долю його музичної спадщини, більшість якої пролежала в особистій бібліотеці митця й була зовсім незнаною для мистецької більшості. Саме тому цілковитим відкриттям у музичному спадку Анатолія Маціяки (адже рукописи цих творів були віднайдені лише після смерті композитора) стали незавершена Симфонія №1 f-moll (1965 р.) та твори для мішаного хору: «Поема» («Ой не п'ються пива меди...») на слова Т. Шевченка (1953 р.), «Ранок» на слова В. Кота та «Слався в віках моя Київська Русь» (Гімн України). Зважаючи на те, що Анатолій Маціяка здобув музичну освіту не лише як бандурист, а і як диригент,

ці сторінки його творчості, безумовно, виконані з дотриманням найкращих канонів жанру. У хоровій «Поемі» (Рис. 3.1) композитор музичною глибиною підкреслює невмирущі вірші Кобзаря, а текст «Слався в віках...», який автор підписав Гімном України, просто вражає вартісністю змісту. Щодо Симфонії композитора (Рис. 3.2), то з першого погляду на клавір твору стає зрозуміло, що його написала далеко не випадкова людина, а манера письма й використані тональні плани вказують на високу композиторську майстерність. У глибоко драматичній Симфонії №1, як і в багатьох інших інструментальних творах А. Маціяки, простежується вплив музики П. Чайковського, а також титанів українського симфонізму Б. Лятошинського, С. Людкевича та Л. Ревуцького.



Рис. 3. Фрагменти рукописів «Поеми» (1) та Симфонії №1 (2) А. Маціяки.

Джерело: з особистого архіву А. Маціяки.  
Скан О.-К. Созанська.

Неоціненним є той факт, що зараз — посмертно — відкрито світу хорово-симфонічні сторінки творчості Анатолія Маціяки, та сподіваюся, що в найближчому майбутньому ці твори посядуть гідне місце серед шедеврів української музичної класики.

## ВИСНОВКИ

Творча спадщина Анатолія Маціяки вражає своєю багатогранністю та стильовою цілісністю, композитор у кожному творі повною мірою витримує свій авторський стиль письма та, для якого б інструмента чи складу виконавців він не писав, розкриває увесь можливий спектр тембрових, фактурних та штрихових засобів, що притаманні саме йому. Своєю своєрідністю, професіоналізмом та невинним зверненням до народного інструмента — бандури — вона яскраво репрезентує національну самобутність української музики кінця минулого століття. Саме його значний внесок в оригінальний бандурний репертуар ставить митця на один щабель із тими творцями українського мистецтва, які перед усім працювали над збереженням національної ідентичності музичної культури України. Завдяки ж відкриттю досі невідомих сторінок творчості композитора можна з певністю визначити, що Анатолій Маціяка — професіонал, чий музичний спадок, безсумнівно, заслуговує того, аби згадувати його на рівні з творчістю професійних композиторів.

*Наукова новизна.* На сьогодні вперше ґрунтовно розглянуто життєвий та творчий шлях Анатолія Маціяки, здійснено аналіз основних віх його творчої спадщини й стилю та складено найповніший перелік творів композитора.

Зважаючи на це, залишається ще досить широкий спектр можливостей для поглибленого розкриття вказаної теми: детальний аналіз як окремих творів, так і цілих збірок та циклів; дослідження нововідкритих хорової та симфонічної творчості; опрацювання нотної бібліотеки Національної заслуженої капели бандуристів України імені Г. Майбороди, аби доповнити список праць композитора.

## СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Жеплинський, Б. М., & Ковальчук, Д. Б. (2011). *Українські кобзарі, бандуристи, лірники: Енциклопедичний довідник*. Галицька видавнича спілка.

Калениченко, А. (2009). Напрями, стилі, течії та естетичні ситуації в українській музиці. *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії*, 9, 106–113. <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2009/106.pdf>

Мандзюк, Л. (2008). Методичні рекомендації. В А. Д. Маціяка, *Акварелі: П'єси для бандури соло* (с. 3–15). Стиль-Іздат.

Созанський, О. (2017). Передмова та методичні рекомендації. В А. Д. Маціяка, *Дитячий альбом для бандури* (с. 3–6). Камула.

Ященко, Л. (1970). *Державна заслужена капела бандуристів Української РСР* (Л. С. Каширіна, ред.). Музична Україна.

## REFERENCES

Kalenychenko, A. (2009). Napriamy, styli, techii ta estetychni sytuatsii v ukrainiskii muzytsi [Directions, Styles, Currents and Aesthetic Situations in Ukrainian Music]. *Ukrainian Art Studies: Materials, Investigations and Reviews*, 9, 106–113. <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2009/106.pdf> [in Ukrainian].

Mandziuk, L. (2008). Metodichni rekomendatsii [Guidelines]. In A. D. Matsiaka, *Akvareli: Piesy dlia bandury solo* [Matsiyaka, Watercolors: Pieces for Bandura Solo] (pp. 3–15). Styl-Izdat [in Ukrainian].

Sozanskyi, O. (2017). Peredmova ta metodichni rekomendatsii [Foreword and Methodical Recommendations]. In A. D. Matsiaka, *Dytiachyi albom dlia bandury* [Children's Album for Bandura] (pp. 3–6). Kamula [in Ukrainian].

Yashchenko, L. (1970). *Derzhavna zasluzhena kapela bandurystiv Ukrainskoi RSR* [State Honored Chapel of Bandurists of the Ukrainian SSR] (L. S. Kashyryna, Ed.). Muzychna Ukraina [in Ukrainian].

Zheplynskyi, B. M., & Kovalchuk, D. B. (2011). *Ukrainski kobzari, bandurysty, lirnyky: Entsyklopedychnyi dovidnyk* [Ukrainian Kobzars, Bandurists, Lyrnicks: Encyclopedic Guide]. Halytska vydavnycha spilka [in Ukrainian].

## ANATOLII MATSIIAKA'S LIFE AND WORK AS A PHENOMENON OF THE UKRAINIAN BANDURA TRADITION

Oliana-Kvitoslava Sozanska

Mykola Lysenko Lviv National Music Academy

## Abstract

*The purpose of the article* is to analyse the formation of the original compositional style of the Ukrainian bandurist, and composer Anatolii Matsiaka and to systematise his creative heritage. *Research methodology.*

In the process of research, the following methods were used to reveal the presented issues: biographical and chronological (study of life and creative path); historical (determining the role of socio-cultural circumstances of the day in the formation and formation of the artist's personality); analytical and structural-logical (understanding the specifics of the areas of activity). *Results.* Anatolii Matsiaka's creative work with its originality, professionalism, and constant appeal to the folk instrument — bandura, vividly represents the national identity of Ukrainian music at the end of the last century. It is his significant contribution to the original bandura repertoire that puts the composer on the same level as those creators of Ukrainian art who, above all, worked to preserve the national identity of the musical culture of Ukraine. Thanks to the discovery of hitherto unknown pages of the artist's work, we can say with certainty that Anatolii Matsiaka is a professional whose musical legacy undoubtedly deserves to be remembered on par with the work of professional composers. *Scientific novelty.* Today, for the first time, Anatolii Matsiaka's life path and work have been thoroughly examined, the main milestones of his creative heritage and style have been analysed, and the most complete list of the composer's works has been compiled.

*Keywords:* Anatolii Matsiaka; bandura; Ukrainian composer; National Honoured Bandurist Chapel of Ukraine named after H. Maiboroda; the first concert for bandura with orchestra

#### Інформація про автора

**Оляна-Квітослава Созанська**, аспірантка, старший викладач, Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, вул. Остапа Нижанківського, 5, Львів, Україна, 79005, ORCID iD: 0000-0002-2517-9567, e-mail: kvitka.sozanska@icloud.com

#### Information about the author

**Oliana-Kvitoslava Sozanska**, PhD Student, Senior Lecturer, Mykola Lysenko Lviv National Music Academy, 5 Ostapa Nyzhankivskoho St., Lviv, 79005, Ukraine, ORCID iD: 0000-0002-2517-9567, e-mail: kvitka.sozanska@icloud.com

